

Bartha Bence
közjegyzőhelyettes, Budapest
ORCID azonosító: 0009-0005-5302-1870

A POLGÁRI PERRENDTARTÁS ALKALMAZÁSÁNAK KÉRDÉSEI A KÖZJEGYZŐI ELJÁRÁSOKBAN*

Absztrakt

A közjegyző hatáskörébe utalt nemperes eljárások lefolytatása során alkalmazni kell a mindenkor hatályos polgári perrendtartás egyes rendelkezéseit. A tanulmány a nemperes jogra vonatkozó dogmatikai alapvetésekkel kezdődik. Ezt követően ennek az alkalmazásnak az egyes aspektusait vizsgálja. Kiemeli a normaszövegben megjelenő utalószabályt, a közjegyzői nemperes eljárások egyes sajátosságait, melyeket nevezhetünk eltérítő körülményeknek is. Zárásként pedig egy példán keresztül mutatja be, hogy a gyakorlatban, hogyan valósulhat meg a perrendtartás tényleges alkalmazása.

Tárgyszavak: polgári eljárásjog, nemperes eljárás, megfelelő alkalmazás, közjegyző, sajátosságok

ISSUES CONCERNING THE APPLICATION OF THE CODE OF CIVIL PROCEDURE IN NOTARIAL PROCEEDINGS

Abstract

When conducting non-contentious civil proceedings under the jurisdiction of the Civil Law Notary, certain provisions of the Code of Civil Procedure in force at the time must be applied. The study begins with the dogmatic fundamentals of the non-contentious law. Then examines various aspects of its application. It highlights the reference rule appearing in the text of the law, as well as certain specific features of the non-contentious notarial proceedings, which may also be referred to as deviating circumstances. Finally, it uses an example to illustrate how the Code of Civil Procedure may be applied in practice.

* Jelen tanulmány a Polgári Közjegyzőség 150. évfordulójára, 2025. október 10. napján, a MOKK és a KRE ÁJK által rendezett konferencián elhangzott előadás szerkesztett, és bővített változata.

Keywords: civil procedure law, non-contentious civil proceedings, appropriate application, Civil Law Notary, specific features

DOI: 10.66103/KK.2026.1.7

Bevezetés

Jelen előadásomban a polgári peres és nemperes eljárások viszonyának általános elemzésén keresztül a közjegyző hatáskörébe utalt nemperes eljárások lefolytatása során a polgári perrendtartásról szóló 2016. évi CXXX. törvény (továbbiakban: Pp.) szabályainak alkalmazását vizsgálom. Kiemelve itt az összekötő kapcsolatot, a normaszövegben megjelenő utaló szabályt, amely előírja a nemperes jogban a Pp. alkalmazását.

A polgári eljárásjognak, avagy régi fogalmaink szerint a polgári igazságszolgáltatásnak¹ a célja, a magánjogi rend megteremtése, mely nem tud maradéktalanul érvényre jutni kizárólag peres eljárások úton. A jogrendszer és az életviszonyok szükségszerűen indukálnak olyan rendezésre váró élethelyzeteket, melyek rendezésének természete és szerkezete eltér a peres eljárás rendjétől vagy logikájától, azonban az igazságszolgáltatási rendszernek, a magánjogi életviszonyok rendezésére tekintettel ezeket szintén kezelnie kell. A polgári nemperes eljárás keretében érvényesíthető magánjogi igények számosságára tekintettel (az életviszonyok sokasága miatt) Magyary Géza találóan megjegyzi, hogy átfogó nemperes (peren kívüli) szabályozásról nem beszélhetünk,² e normatömeg egy kódexbe sűritése lehetetlen.

Éppen e sokrétűség és sokféleség miatt a polgári nemperes eljárások fogalmát egy rendkívül magas absztrakciós szintű definícióval lehet csak leírni, melyre a perjog tudománya és annak képviselői időről időre kísérletet tesz(nek). Régebbi perjogunkból citálva Magyary Géza a kérdést az állam a szempontjából, a nemperes (peren kívüli) tevékenységek összegyűjtése útján határozta meg. E szerint: *a)* egyoldalú meghallgatás útján magánjogi jogosítványt érvényesít [fizetési meghagyásos eljárás nem polgári per, hiányozván benne a per egyik fogalmi kelléke, a felek kétoldalú meghallgatása]; *b)* hitelesen bizonyít jelenben végbemenő magánjogilag fontos lényeket [ügyletkötés a közjegyző, illetve a bíróság közreműködésével]; *c)* magánjogi jogosítványokat kényszer

1 *Magyary Géza*, Magyar Polgári Perjog. 2. kiad. Budapest, Franklin Társulat, 1924. 17. o. [továbbiakban: *Magyary*, Polgári Perjog]

2 *Magyary*, Polgári Perjog. 20. o. Minthogy a perenkívüli eljárások egymás között is fogalmilag különböznek, valamennyire nézve egységes jogszabályokat, egységes perenkívüli eljárási jogot megállapítani nem lehet.

útján, vagyis az adós jogügyleti közreműködése nélkül érvényesít, végrehajt; *d*) magánjogi jogosítványokat biztosít [biztosítási végrehajtás és a zárlat]; *e*) magánjogi jogviszonyokat vagy általában bizonyos magánjogi állapotokat létesít, módosít vagy megszüntet [örökösödési eljárás]; *f*) bizonyos személyek, pl. kereskedelmi társaságok, biztosítóintézetek magángazdálkodását, különösen egyes ügyleteiket ellenőrzi, továbbá bizonyos személyek törvényes képviselői, különösen gyámok és gondnokok fölött felügyeletet gyakorol, sőt olykor őket alkalmazza is; *g*) polgári peres eljárást támogató perenkívüli eljárást folytat le [jogsegély és az előleges bizonyításfelvétel].³

Perjogunk hozzánk közelebb eső évtizedeiből az általam két leghangsúlyosabbnak tartott definíció Farkas József és Németh János nevéhez fűződik, akik két oldalról fogták meg a nemperes eljárások sajátosságait és gyűjtötték egy definícióba ezeket. Negatív irányban határozza meg a nemperes eljárások körét Farkas József, aki szerint nemperes *mindaz a polgári eljárás, amely nem a polgári per szorosan szabályozott formájában bonyolódik le*. Ez utóbbi azt jelenti, hogy *a*) minden esetben a bíróság jár el, *b*) a jogvitában két ellenérdekű fél van, *c*) az eljárás keresettel indul, *d*) a bíróság köteles mindkét felet meghallgatni, *e*) a bíróság a tényállás megállapítása érdekében bizonyítást vesz fel, *f*) a bíróság a jogvitát jogerősen, a véglegesség igényével dönti el. Ha a felsorolt ismérvek bármelyike hiányzik, az eljárás már nem lehet peres eljárás.⁴

A definíciót megfordítva avagy lerontva ez alapján megállapítható, hogy ezek szerint a nemperes eljárásban ugyanis: *a*) a bíróság helyett a közjegyző vagy a bírósági végrehajtó is eljárhat (például a hagyatéki, a fizetési meghagyásos vagy a végrehajtási eljárásban); *b*) az ellenérdekű fél hiányozhat (például a holtak nyilvánítási eljárásban); *c*) az eljárás indítvánnyal, kérelemmel vagy más beadvánnyal is megindítható (a végrehajtási eljárás megkezdéséhez például végrehajtási lap kibocsátása iránti kérelemre van szükség); *d*) az eljárás nem kontradiktórius (például a fizetési meghagyásos eljárásban a közjegyző az ellenérdekű fele(ke)t nem hallgatja meg); *e*) nem kerül sor bizonyítás felvételére vagy a bizonyítási eszközök használata korlátozott (például a fizetési meghagyás kibocsátásánál); *f*) a bíróság végzéssel határoz vagy kivételesen más, de a végzéshez és nem az ítélethez hasonló döntést (például végrehajtási záradék) hoz.

A másik hangsúlyos definíció, a pozitív fogalomalkotás, mely *Németh Jánostól* származik, aki szerint nemperes eljárásnak tekintjük: *a*) a bíróság vagy valamely

3 *Magyar*, Polgári Perjog. 18–21. o. Lásd még ugyanitt: Mindezen eljárásokat, mint már kiemeltük, a cél közössége kapcsolja össze, mely okból valamennyit egy névvel, a polgári törvénykezés nevével szokás jelölni. Körükben ismét úgy szokás elhatárolást tenni, hogy a peres eljárást szembe állítják a többi eljárásokkal és ennek megfelelően a polgári törvénykezést peres és perenkívüli eljárásokra osztják fel.

4 *Farkas József*, Bírósági és közjegyzői nemperes eljárások. In: *Egységes jegyzet*. II. köt. 1978. 177–178. o. (idézi még *Kengyel Miklós*, Magyar Polgári Eljárásjog. Budapest, Osiris. 2014. 39. o. [továbbiakban: *Kengyel*, Polgári Eljárásjog.]

ahhoz tartozó, illetőleg meghatározott szempontból azzal azonosnak minősülő személy, valamint *b*) az eljárásban való részvételre jogosult más személy által, *c*) az igazságszolgáltatás megvalósítására vagy *d*) tények, illetve jogok tanúsítása, elismertetése stb. érdekében, sajátos (a polgári perre előírtaknál általában egyszerűbb) eljárási formában végzett, törvényileg meghatározott, egymás követő és az azokhoz kapcsolódó eljárási jogviszonyokat.⁵

E szempontokat és dogmatikai alapvetéseket figyelembe véve annak az eldöntése, hogy egy polgári ügy elbírálása peres vagy nemperes útra tartozzon-e, jogpolitikai kérdés. Ennélfogva a két eljárási forma közötti határvonal meglehetősen képlékeny, mivel egy törvényhozói döntés nyomán a polgári peres ügyből nemperes eljárás válhat, és viszont.⁶ Előadásom szempontjából e széttöredezett jogterület elemei közül a közjegyzői hatáskörbe utalt egyes eljárások képezik vizsgálat tárgyát. E kör is időről időre változik. A jogalkotó az igazságszolgáltatási rendszeren belüli hatásköráthelyezéssel (lásd fizetési meghagyás) változtat, az életviszonyok változására tekintettel bővít (lásd alzálogjog intézménye, új ingatlan-nyilvántartáshoz kapcsolódó meghatalmazásokkal kapcsolatos eljárás) vagy éppen szűkít (lásd a közgyűjteményben elhelyezett dologra vonatkozó valószínű öröklési jogcím igazolására irányuló eljárás). Illetve, gondolhatunk a közös megegyezéssel történő házasság felbontására, melynek közjegyzői hatáskörbe utalására van nemzetközi példa, illetve a magyar jogéletben is időről-időre felreppenő téma. Itt említendő a Pp. Konceptiójának⁷ kidolgozása idején (2015) megjelent nézet, mely szerint bizonyos szempontok szerint a közjegyző akár személyállapoti polgári ügyet is átvehet(ne).⁸

5 Németh János, A polgári nemperes eljárásokról általában. In: Németh János (szerk.): Nemperes eljárások. Budapest, Ligatura kiadó, 1996. 41. o.

6 Kengyel, Polgári Eljárásjog. 38. o.

7 Az új polgári perrendtartás koncepciója, a Kormány 2015. január 14. napján megtartott ülésén koncepció elfogadott koncepció. [továbbiakban: Pp. koncepció]

8 Pp. Konceptió 2015. 7. melléklet 86–87. o.:

A kodifikáció során érdemes figyelemmel lenni az egyes személyállapottal kapcsolatos nemperes eljárások szabályainak jövőbeli helyére, vizsgálható továbbá az e körbe tartozó egyes eljárások közjegyzői hatáskörbe helyezésének lehetősége.

A közjegyzői hatáskörbe helyezést indokolhatja, hogy ezeknek az eljárásoknak a célja, a halállal bekövetkező joghatások kiváltása, melyek közül kiemelhető az örökség megnyílása, így pedig a hagyatéki eljáráshoz fűződő szorosabb kapcsolat. A jogviszonyok jellegére tekintettel az előterjesztő mégis a bírósági hatáskörben tartás mellett foglal állást, melynek ebben az esetben garanciális jelentősége van, hiszen az eljárásban az ember jogképességének megszűnéséről döntenek, a közjegyző előtti hagyatéki eljárás ennek vagyoni jogkövetkezményeit hivatott rendezni.

I. A Pp. (megfelelő) alkalmazása

Funkcionális hatály. Ez a dogmatikai tétel, amely normaszöveggként a Pp. alkalmazásának útján megteremti a kapcsolatot a peres és a nemperes jog, a polgári eljárásjog két nagy ága között. A kulcsmondat, – a funkcionális hatály normaszöveg szintű manifesztációja – az a Pp. „(megfelelő)” alkalmazására való utalás, általában lekerekítve azzal, hogy *ha (e vagy más) törvény eltérően nem rendelkezik, illetve az eljárás sajátosságaiból más nem következik*, akkor a Pp. rendelkezéseit kell alkalmazni. E kulcsmondat jelenleg minden nemperes törvényben külön-önállóan (bár azonos vagy közel azonos szöveggel) van szabályozva. A Pp. Koncepció kidolgozása idején felmerült, hogy a Pp. tartalmazhatná e mondatot, ezzel egyértelműsítve és világosabbá téve e kapcsolatot.⁹ A fizetési meghagyásos eljárásról szóló 2009. évi L. törvény (továbbiakban: Fmhtv.) pontos rendelkezése szerint „[a] fizetési meghagyásos eljárás [...] amelyre – ha e törvény eltérően nem rendelkezik – a polgári perrendtartásról szóló 2016. évi CXXX. törvény [...] szabályait a polgári nemperes eljárás sajátosságaiból eredő eltérésekkel kell alkalmazni.”

A Pp. hatálybalépésével kikerült a „megfelelő” alkalmazás fordulat. Ez a korábbiakban „segítette a jogalkalmazást abban, hogy ha a nemperes eljárás sajátosságaiból egyébként nem kellően levezethető, de tartalmilag helyes, a józan észnek megfelelő – azaz a mindenkori perrendtartás betűjétől eltérő, de a mindenkori perrendtartásnak a perbeli gyakorlatával egyező – normatartalmat alkalmazott a nemperes joggyakorlat, annak legyen kellő hivatkozási alapja.”¹⁰

A legnagyobb előnye ennek az utalószabálynak a két vagy többszörös szabályozás elkerülése, és ezáltal a jogrendszer indokolatlan megterhelésének elkerülése, továbbá a koherenzia zavaroknak való további téradás csökkentése. Az utalószabályban citált mondat(ok) tág teret biztosíthat(nak) a jogértelmezésnek. Erre egyfelől szükség lehet, hiszen a nemperes jog által rendezni kívánt életviszonyok jelentős eltérést mutathatnak a peres jog által rendezni kívántakról, így a rugalmasság, a nagymértékű eltérés a jogalkalmazó számára megfelelő teret enged. Ugyanakkor megnyitja a teret a szélsőséges értelmezésnek

9 Pp. Koncepció 2015. 7. melléklet 83. o.:

A hatályos jogban az egyes nemperes eljárásokról szóló jogszabályok határozzák meg, hogy az eljárásra, a jogszabály eltérő rendelkezése hiányában, a Pp. szabályait kell megfelelően alkalmazni, a nemperes eljárás sajátosságából eredő eltérésekkel. Vizsgálható, hogy a nemperes eljárások és a perrendtartás kapcsolatát megteremtő utaló és leglényegesebb általános szabályoknak a lehetőségekhez képest egy helyre gyűjtése és az új Pp. megalkotásával egyidejű, ahhoz igazodó megformálása, előmozdítaná-e a szétaprózódott joganyag egységesítését. A nemperes eljárások utaló és általános szabályainak a Pp.-be illesztése mellett szól, hogy így a normaanyag egyidejűleg, egységes szemlélettel készülne. Ebben az esetben a kódex szerkezete hangsúlyozná ki a nemperes eljárások és perjogi szabályok szoros és szerves kapcsolatát.

10 *Szécsényi-Nagy Kristóf*, Nagykommentár a fizetési meghagyásos eljárásról szóló törvényhez. Budapest, Wolters Kluwer, 2020. 54. o.

is, mely végsősoron a jogalkotói céltól eltérő vagy akár *contra legem* értelmezésre vezethet. Természetesen jogorvoslati úton ezek kezelésre kerülhetnek.

II. Sajátosságok az alkalmazás körében

A „megfelelőség” hiányával maradt a *nemperes eljárás sajátosságaiból eredő eltérés* mint kapocs és az alkalmazás során felmerülő nehézségeket áthidaló szabály. Az pedig, hogy *mik az adott eljárás sajátosságai*, azt végső soron eljárásról-eljárásra külön kell vizsgálni és megállapítani. Vannak olyan közös jegyek, melyek összefoglalóan is jellemezhetnek több nemperes eljárást, azonban bármilyen csoportalkotás alkalmazása esetén is a konkrét eljárás „eltérőseit” önállóan kell vizsgálni. Annak érdekében, hogy közelebb jussunk e ködös fogalomnak a kibontásához a továbbiakban a fenti dogmatikai nemperes fogalmak „részletezése” útján igyekszem közelebb kerülni.

Ahogy a nemperes jog tárgyi hatálya is nehezen határozható meg, úgy azok az eltérések, vagy sajátosságok is rendkívül sokfélék lehetnek, amelyek azt indukálják, hogy a jogalkotó a nemperes igazságszolgáltatás rendezése alá utalja az életviszonyt. Jelen címben összegyűjtök néhány általam kiemelésre érdemesnek tartott sajátosságot, ami a „sajátos alkalmazást” indokolja. Ezek lényegében levezethetők a fenti tudományos definíciókból, annak egy-egy elemének kibontásáról beszélhetünk a továbbiakban. Véleményem szerint a „sajátosságok” azok nem mások mint a tudományos definíciókban is megjelenített egyértelmű eltérések a polgári pertől. Ezeket, ha úgy tetszik nevezhetjük *kényszerítő körülménynek* is. Hiszen ezek miatt kell eltérítetten (kényszerítetten) alkalmazni a Pp-t.

Az azonban, hogy az eltérő alkalmazás hogyan valósul(hat) meg, – ténylegesen hogy kell és/vagy lehet alkalmazni a Pp-t – az esetről esetre változ(hat). Erre a napi gyakorlat hivatott választ adni. Az, hogy a jogalkalmazó megfelelően alkalmazza-e az utaló szabályt, az értelmezése konform-e a jogi környezettel ez esetről esetre ítélandó meg.

II.1. Perbeli és nemperes eljárásbéli főszemélyek

A legevidensebb esetet, az eljárási személyek elnevezése más (kérelmező, kérelmezett jogosult, kötelezett stb.) ez természetes módon szövegszinten az eljárás irataiban egy eltérést, megfelelőséget igényel, mögöttes tudatunkban hordozva azt, hogy alapvetően a felperes – alperes lett átnevezve és az eljárási pozíciók ezek megfelelő alkalmazás útján történő *leképződése*. Az egyoldalú

nemperes eljárásokban pedig természetesen csak a „felperes” – kérelmező jelentik meg.

II.2. A kontradikció hiánya

Nemperes eljárásaink többsége egyoldalú, tehát már fogalmában és jellegében sem per szerű. Az eljárás alapvető logikája és célja nem az érdekellentét feloldására, hanem éppen annak megelőzésére, elkerülésére vagy az attól való elrettenésre irányul. Megelőző jellege van egy szakértői vélemény beszerzésének, mely segítheti a perelkerülést, de itt van a közjegyzői okiratban történt kötelezettségvállalás/megerősítés, mely végrehajtható kötelezettség esetén perelkerüléssel alkalmas végrehajtás megindítására. A klasszikus perjogi viszonyoktól eltérően itt kizárólag a kérelmező és a közjegyző között jön létre jogviszony, méghozzá közjogi. Azáltal, hogy az eljárás fókusza nem a kontradikció feloldása az eljárásjogi normát nem e szemüvegen keresztül kell értelmezni és alkalmazni.

II.3. Nem bíróság – esetünkben közjegyző – folytatja le az eljárást – a bíróság igazságszolgáltatási monopóliuma alól kiszerveződik az élethelyzet

Az igazságszolgáltatás bíróságok útján történő megvalósítása hosszú időre visszanyúló alkotmányos tétel, mely egy jogállamban töretlenül fennáll. A bíróságok mellett azonban, ha az igazságszolgáltatási rendszer egészét nézzük szükségszerűen megjelenhetnek olyan szereplők, melyek átvesznek feladatokat a bíróságoktól. Természetesen mindez megfelelő alkotmányos, törvényes keretek között, megfelelő garanciális elemekkel ellátott szabályozás mellett engedhető meg.¹¹ Mindemellett továbbra is alaptétel, hogy pert (magánjogi jogvitát) bíróság dönt el és ítéletet szintén bíróság hoz, nem véletlen, hogy a nemperes törvények deklarálják, hogy az ügy érdekében is végzéssel dönt a bíróság vagy az azzal egy tekintet alá eső hatóság (közjegyző).

Itt e mondat (is) megnyitja az ítélet hatályú határozatok¹² fogalmát. Elég, ha a jogerős fizetési meghagyásra gondolunk¹³, vagy a közjegyző által jóváhagyott egyezségekre¹⁴. Ha nem a határozat oldaláról, hanem a jogalkalmazó (hatóság)

11 Az állami igazságszolgáltatás mellett itt nem érintem a választottbíráskodás intézményét, illetve állami keretek között nem térek ki egyéb jogalkalmazó szervekre és nemperes eljárást lefolytató szervekre (például önálló bírósági végrehajtó).

A közjegyző alkotmányos szerepére vonatkozóan összefoglalóan lásd: *Anka Tibor*, A közjegyzői nemperes eljárás. Közjegyzők Közlönye, 2008/9. sz. 3–9. o.

12 A Pp.-ben maradvá ilyen a bíróság által jóváhagyott egyezség vagy a jogerős bírósági meghagyás.

13 Fmhtv. 36. § (1) Ha a fizetési meghagyást ellentmondással határidőn belül nem támadták meg, annak ugyanolyan hatálya van, mint a jogerős ítéletnek.

14 Kjn.p. 27/K. § (3) bekezdés. A közjegyző végzésével jóváhagyott egyezség a bíróság által jóváhagyott egyezséggel azonos hatályú.

oldaláról közelítjük meg, akkor a legfontosabb fogalmi distinkció, hogy az eljárás *a bíróság eljárásával azonos hatályú*, tehát nem az csak olyan, ezáltal a közjegyző sem bíró csak „olyan”.

II.4. A peres eljárási cselekmények jelentős része nem kerül alkalmazásra

A nemperes eljárások általános jellemzője, hogy a perhez képest azok nem rendelkeznek valamennyi eljárási cselekménnyel és ezáltal alkalmazandó alapelvvel és eljárási garanciával. Szükségszerűen szűkebb és egyben másabb ezek köre, máshol helyeződnek el a hangsúlyok. E szűkebb alkalmazási kör azt hozza magával, hogy a Pp. egyes rendelkezései szükségszerűen a nemperes alkalmazás körén kívül esnek, alkalmazásuk lehetetlen. Ezzel együtt más rendelkezéseket pedig ennek fényében kell alkalmazni.

II.5. Nincs, vagy csak korlátozott a bizonyítás

A korábbi eltérésekre visszahatva fontos kiemelni, hogy a bizonyítási eljárás vagy hiányzik vagy korlátok közé szorul a nemperes jogban. Ha van, akkor is leginkább az okirati bizonyítás jellemző. A nemperes eljárás keretei, a lefolytató hatóság profilja nem engedi, hogy a bírósághoz hasonló mélységű és terjedelmű bizonyítás folyjék le a nemperes eljárásban. Erre tekintettel a bizonyítás szabályai a Pp.-ből leginkább nem kerülnek alkalmazásra.¹⁵ Azonban az egyes közjegyzői nemperes eljárásokról 2008. évi XLV. törvény (továbbiakban: Kjn.p.) által szabályozott szakértő kirendelése iránti és az előzetes bizonyítás lefolytatása iránti nemperes eljárásokban a szakértőre vonatkozó Pp.-s szabályok alkalmazása jelentős teret kap az igazságügyi szakértő kirendelése esetén, továbbá a szakértő, valamint a közjegyző közötti jogviszonyban.

II.6. Az eljárás szerkezete

Az eljárás nem különül el perfelvételi és érdemi tárgyalási szakra, így a Pp. szerint a perfelvételi szakban megtehető eljárási cselekmények a közjegyzői eljárás befejezéséig megtehetőek [Kjn.p. 12. § (9) bek.] A peres jogban 2018-óta érvényesül az osztott szerkezet. A nemperes jog viszont továbbra is tartja magát az egységes szerkezethez¹⁶, vagy legalábbis a nem osztotthoz. Ez következik abból, hogy az

15 Az Fmhtv. 18. § (3) bekezdés ki is mondja, hogy „[a] fizetési meghagyásos eljárásban bizonyítási eljárás lefolytatásának nincs helye.

16 Fontos kiemelni, hogy a nemperes eljárások jelentős részében tárgyalás vagy meghallgatás sincs, így az osztott szerkezet eleve értelmezhetetlen. A hagyatéki eljárásban azonban tárgyalás van, bizonyítás nincs, így itt a Pp. logikája szerinti megosztás funkcionalitása vesztí értelmét.

érdemi tárgyalás elsődlegesen a bizonyítás terepe, ami a nemperes eljárásban nincs, vagy minimális. Továbbá az egész eljárás szerkezete nem a kontradikcióra épül, az eljárás elhúzása általában nem érdeke a félnek, feleknek (egyoldalú eljárásoknál semmiképp sem, kétoldalú eljárás esetén a kérelmező és a kérelmezett között azért lehet ellentét). Ezekre tekintettel indokolatlan preklúziós szabály beépítése a nemperes eljárásba.

III. Az „igazi” kérdés, a Pp. mikénti alkalmazása

Arra vonatkozóan írott jogi normát nem találunk, hogy ténylegesen miként alkalmazzuk a Pp.-t a nemperes jogban. Ez lényegében a nemperes eljárás gyakorlása során felmerülő eseti és akár ügyenként változó jogalkalmazási kérdés. Itt nyerhet teret a „jogalkalmazói fantázia” a tekintetben, hogy az utalószabály mit enged a nemperes eljárásban, ez esetről-esetre ítélendő meg. Itt kell figyelembe venni a Pp. rendelkezéseit, értelmezni azokat elsődlegesen nyelvtani értelmezés útján, majd, ha az nem vezet eredményre, akkor a jogértelmezés egyéb eszközei útján kell megtalálnunk az alkalmazási módot, ami a fenti eltérítő körülmények adta keretek között „megfelelő” alkalmazást tesz lehetővé számunkra.

III.1. Az alkalmazás körében felmerült jogeset

A vizsgált példa egy igazságügyi szakértő kirendelése iránti közjegyzői nemperes eljárásban felvetődő eljárásjogi kérdés. Az ügyben a szakértőt kirendelő végzés meghozatalát követően „mind a szakértő, mind a kérelmező visszalépett”. Az igazságügyi szakértő jobban elolvasta, átgondolta az iratanyagot és a kirendelést követően a szakértői feladatot nem vállalta el. A kérelmező pedig a szakértőre való hivatkozással és átértékelve kérésének felhasználhatóságát nem kérte az eljárás lefolytatását, hanem indítványozta az eljárás megszüntetését. A Pp. vonatkozó rendelkezéseire figyelemmel megszüntethető-e az igazságügyi szakértő kirendelése iránti eljárás?

Az általánosan adható „formális” válasz – összegezve egyúttal az alkalmazandó jogszabályokat – így hangzik. A Kjnp. 1. § (1) bekezdése szerint az e törvényben szabályozott, a közjegyző hatáskörébe tartozó eljárásokban – ha törvény eltérően nem rendelkezik – a Pp. szabályait a polgári nemperes eljárás sajátosságaiból eredő eltérésekkel kell alkalmazni. A Pp. 2. § (1) bekezdése szerint a felek szabadon rendelkeznek perbe vitt jogaikkal. A Pp. 2. §-ában írt rendelkezési elvből következően az eljárás a felek kérelme alapján is megszüntethető. Az eljárás megszüntetésére irányuló kérelem az eljárás bármely szakaszában előterjeszthető. Az elállás

a felperes – jelen esetben a kérelmező – egyoldalú, eljárásjogi rendelkező cselekménye. Erre tekintettel a közjegyző a Pp. 241. § (1) bekezdés *a*) pontja alapján tudja a kérelmező kérelme alapján az eljárást megszüntetni.

Rövid válasz tehát az *igen!*

Fenti dogmatikai fejtegetések nyomán, ha kicsit árnyaljuk a képet egyből kirajzolódik, hogy itt a „megfelelő”, vagy legalábbis a *nemperes eljárások sajátosságai*ból eredő eltérésekkel való alkalmazás erős dogmatikai rugalmasságot kíván. Ha figyelembe vesszünk a fentebb írt eltérítő körülmények közül néhányat, látható, hogy az elállás intézménye más fénytörést kap:

- » nincs kontradikció tehát az alperesi (kérelmezetti) hozzájárulás szóba sem kerül,
- » az eljárás nem különül el perfelvételi és érdemi tárgyalási szakra, így az egyes cselekményeket, így az elállást is „a közjegyző előtti eljárás befejezéséig lehet megtenni”;
- » a közjegyzői ügyvitel szabályairól szóló 29/2019. (XII. 20.) IM rendelet (továbbiakban: Kűsz.) 35. § (3) bekezdés 5. pontja szerint *befejezett* az az ügy, ahol az igazságügyi szakértő kirendelése iránti eljárásban a közjegyző vagy a közjegyzőhelyettes az igazságügyi szakértőt kirendelte.

E Kűsz. rendelkezés önmagában felvet az eljárás szerkezete vonatkozásában kérdéseket, hiszen a befejezést követően is számos eljárási cselekmény történik még (szakvélemény előterjesztése és a fél részére történő megküldése, szakértő díjának megállapítása, esetleges jogorvoslat e körben). Ugyanakkor a vizsgált tárgykört illetően a *Pp. alkalmazása útján oda jutunk, hogy egy ügyvitelileg befejezett ügyben van lehetőség elállni a kérelemtől és kérni az eljárás megszüntetését*. Holott a kérelem már teljesült, a közjegyző – vélhetően a kérelemmel egyezően – kirendelte a szakértőt.

Itt akkor a *Pp. nemperes eljárás sajátosságaiból eredő alkalmazása* tehát azt kívánja meg a közjegyzőtől, hogy az „eljárás bármely szakaszában történő elállási lehetőséget” úgy értelmezze, hogy a befejezettség állapotát követően is van erre lehetőség.

Irodalomjegyzék

Anka Tibor, A közjegyzői nemperes eljárás. *Közjegyzők Közlönye*, 2008/9. sz. 3–9. o.

Farkas József, Bírósági és közjegyzői nemperes eljárások. In: *Egységes jegyzet*. II. köt. 1978. 177–178. o.

Kengyel Miklós, Magyar Polgári Eljárásjog. Budapest, Osiris. 2014.
Magyary Géza, Magyar Polgári Perjog. 2. kiad. Budapest, Franklin Társulat, 1924.

Németh János, A polgári nemperes eljárásokról általában. In: Németh János (szerk.): Nemperes eljárások. Budapest, Ligatura kiadó, 1996.

Szécsényi-Nagy Kristóf, Nagykommentár a fizetési meghagyásos eljárásról szóló törvényhez. Budapest, Wolters Kluwer, 2020.